

ORTODOXT KYRKOLIV

Utgiven med välsignelse från H.E. Metropolitén Kyprianos av Oropos och Fili
Årgång 12 2000 Nr 1

LEDARE

I det förra numret av Ortodoxt kyrkoliv annonserade vi en förändring av utgivandet av denna tidning. Församlingens styrelse har nu beslutat att så skall bli fallet. Detta innebär konkret att vi kommer att krympa innehållet i tidningen till fördel för vår skriftserie. När nästa skrift i denna serie är klar kommer vi att annonsera i detta församlingsblad om utgivningen. Församlingsbladet kommer också att delvis ändra karaktär under år 2000. Vi kommer i huvudsak trycka information som rör vår synod och systerkyrkor samt i synnerhet vår församling och mindre av ”tyngre” teologiska artiklar. Vi hoppas att läsaren skall finna denna förändring vara till det goda. Med detta nummer bifogar vi också prenumerationsinbetalning för dem som inte avlagt det redan. Under år 2001 kommer prenumerationsavgiften att ingå i en kommande medlemsavgift för församlingen. Vill man prenumerera på tidningen nästa år fast man inte är medlem av vår församling kommer det givetvis också gå bra.

DETTA NUMMER INNEHÅLLER

Kyrkonyheter	3
Ytterligare övergrepp mot den Ryska Utlandskyrkan	3
Ärkebiskop Chrysostomos i Sverige	3
Moder Kyprianes insomnande	4
Arkimandrit Johannes vigd till biskop	7
Biskop Johannes biografi	11
Dop i Heliga Konstantin och Helena ortodoxa församling	12
Biskopens roll i den Ortodoxa kyrkan	12
Ordning för bordsböner	18

Ortodoxt kyrkoliv utgives av det svenska exarkatet av den Sanna (gammalkalendariska) Grekisk-ortodoxa kyrkan. Vår kyrka har full kommunion med den Ryska Utlandskyrkan under Metropolit Vitaly, den Sanna Rumänsk-ortodoxa kyrkan under Metropolit Vlasie, och den Sanna Bulgarisk-ortodoxa kyrkan under Biskop Photii av Triaditza

Adress: Heliga Konstantin och Helena Ortodoxa församling, Vårberg, Fjärdholmsgränd 48, 127 44 Skärholmen Tel: 08-978958

Ansvarig utgivare: Biskop Johannes av Makarioupolis

Redaktion: Fader Anders Åkerström

Hemsida: <http://hem.passagen.se/ortodoxi>

KYRKONYHETER

YTTERLIGARE ÖVERGREPP MOT DEN RYSKA UTLANDSKYRKAN

Ytterligare ett övergrepp mot vår systerkyrka, den Ryska Utlandskyrkan, har ägt rum under januari 2000. Liksom vid det omoraliska konfiskerandet av det Heliga Treenighetsklostret i Mamre, Hebron 1997 (se Ortodoxt kyrkoliv 1997:3) hade en begäran från Moskvapatriarkatet under patriarken Alexis II:s deltagande i julfirandet i Betlehem kommit att klostret skulle konfiskeras och överlämnas. Byggnaden skall tydligen inte användas till kloster utan är tänkt att bli nytt konsulat för den Ryska regeringen. Chefen för den palestinska säkerhetsstyrkan på Västbanken, överste Jibril Rajoub, hävdade vid konfiskationen att den Ryska Utlandskyrkans monastiker fick välja mellan att ansluta sig till Moskvapatriarkatet eller lämna byggnaden. Två av den Ryska Utlandskyrkans nunnor, syster Maria och syster Xenia, har hittills vägrat lämna områden tills klostret återlämnas till dess rättmätige ägare.

ÄRKEBISKOP CHRYSOSTOMOS I SVERIGE

I slutet av januari 2000 anlände Ärkebiskop Chrysostomos av Etna till sammans med Biskop Auxentios av Photiki från Holy Monastery of St. Gregory Palamas för en månads vistelse i Sverige. Ärkebiskopen hade ett antal åtaganden vid Uppsala universitet och kunde därmed spendera en tid tillsammans med vår kyrka i Sverige. Förutom de gudstjänster som biskoparna medverkade i hölls också ett längre föredrag hemma hos Peter och Margarita Magneli med många troende närvarande. Ärkebiskopen talade om vår synods ecklesiologiska position inom den ortodoxa kyrkan samt

nutida problem som konfronterar henne, i synnerhet den s.k. Phylitismen (tron att man måste tillhöra ett visst folkslag, t.ex. vara grek eller ryss, för att vara rättroende ortodox) och den farliga eskatologin (en felaktig övertro till de yttersta tiderna).

Från vänster till höger: Altertjänare Petrus Kämpe, Fader Nectarios Agiokyprianites, Biskop Auxentios av Photiki, Ärkebiskop Chrysostomos av Etna, Fader Anders Åkerström, Arkimandrit Johannes Agiokyprianites

MODER KYPRIANES INSOMNANDE

Strax efter midnatt på måndagens morgon, de Heliga änglarnas dag, den 15/28 februari 2000 insomnade Moder Kypriane, abbedissa vid de Heliga Änglarnas kloster Afidni Attikis (Grekland) i en ålder av 92 år. Hon hade varit nära döden i flera veckor och knappt en vecka före sitt insomnande sade läkarna att hon endast hade några timmar kvar att leva. Vår Metropolitan Kyprianos sade då till henne att det skulle bli svårt för alla att komma på hennes begravning förrän måndagen därefter då flera tillresande gäster var att vänta från utlandet, däribland abbedissan från Heliga Elizabeth, the Grand Duchess of Russia Etna (USA), som är ett *metochion* till Heliga Änglarnas kloster och Ärkebiskop Chrysostomos och Biskop Auxentios (båda också från USA) som var att vänta från Bulgarien, där de varit på besök efter sin vistelse i Sverige. På söndagens kväll efter det att Metropolitanen besökt

henne och gett henne välsignelse att avsomna så somnande hon såsmåning om in när söndagen övergått till måndag, den dag som bär som firningsämne klostrets namn. Begravningen kunde så äga rum på måndagen med närvaro av en stor mängd troende och fyra biskopar. Efter begravningen togs Moder Kyprianes kvarlevor i procession till den nya kyrkan som är under uppförande och till dess källare där det finns ett kapell tillägnat den Helige Johannes av Shanghai och San Francisco. I detta kapell hade en grav beretts, med välsignelse från Metropoliten, så att nunnorna i klostret alltid må minnas i sina dagliga gudstjänster i kapellet där sin andliga Moder och hennes kamp för deras andliga välfärd.

Moder Kypriane vördades under hennes liv som en mycket helig kvinna. Efter ett yrkesverksamt liv som kirurgsjuksköterska antog hon klosterlivet i sextioårs åldern och grundade de Heliga Änglarnas kloster med Metropolit Kyprianos som sin andlige Fader. Klostret har idag 22 nunnor, med fem nationaliteter, och två *metochion* utanför Grekland varav ett i Sverige, Heliga Philothei ortodoxa kloster. Systerarna i Heliga Änglarnas kloster skrev ofta ned sin abbedissas andliga råd och ur dessa böcker hämtar vi följande exempel på ett råd som i allra högsta grad är något för alla att ta till sig: ”Döm aldrig någon för en svaghet, om Du inte är säker på att Du själv har kommit över och bemästrar denna svaghet. Endast då har Du rätt att nämna en svaghet åt någon och då endast i fördjupad kärlek till den människan.” Den nya abbedissan, Moder Taxiarchia, introniserades straxt efter Gudaföderskans bebådelses firande 2000.

Moder Kypriane i sin dödsbädd

Bild till vänster: Moder Kyprianes begravning (Biskop Angelos av Salona till vänster, Metropolit Kyprianos till höger). Bild nedan: Moder Kypriane sveps i ett lakan för att sänkas ned i graven.

Moder Kypriane nedsänkt i graven

ARKIMANDRIT JOHANNES VIGD TILL BISKOP

Arkimandrit Johannes Agiokyprianites, vår kyrkoherde vid de Heliga Konstantin och Helena ortodoxa kyrka, Vårberg (Stockholm), konsekrerades till titulärbiskop av Makaroupolis vid de Heliga Kyprianos och Justina kloster, Fili (Athen) Grekland, på Förlåtelses söndag, då vi tog farväl till mjölkprodukter, 28 februari/12 mars 2000. Konsekrationen ägde rum i den lilla temporära kyrkan som byggts upp framför klostrets *katholikon* (huvudkyrka) som skadats så pass svårt av jordbävningen i höstas att den nu är riven och på vars mark en ny och större kyrka nu håller på att uppföras. Konsekratorer var Metropolit Kyprianos av Oropos och Fili, Ärkebiskop Chrysostomos av Etna och Biskop Mikael av Nora. Deltog gjorde också Biskop Chrysostomos av Christianoupolis, Biskop Ambrosios av Methoni, Biskop Angelos av Salona, Biskop Auxentios av Photiki och Biskop Symeon av Lampsakos. Biskop Johannes kommer även fortsättningsvis, såsom hjälpbiskop till Metropolit Kyprianos av Oropos och Fili, tjänstgöra som kyrkoherde vid vår församling och exark för vår synod i Sverige. Från församlingen i Stockholm närvarade vid konsekrationen 6 lekmän och

Ovan resterna av den gamla kyrkan. Bakom kyrkan skymtar den temporära kyrkan.
Till vänster ritningarna för den nya kyrkan.

en präst.

Hur gick då biskopskonsekrationen till? Efter lördagens vesper samlades biskoparna till synod för val av ny biskop. Under synoden ägde den lilla Minyma rum, som är den första ritualen vid en biskopsvigning. Efter valet kallas biskopskandidaten in och bekräftar att han accepterar valet. Efter att biskopskandidaten tagit välsignelse från synodens biskopar går man tillsammans till klostrets huvudkyrka, *katholikon*, för den stora Minyma. Denna gudstjänst leds av biskopskandidaten och består av inledningsbönerna, en ektenia och en slutvälsignelse. Därefter läser synodens sekreterare upp synodens beslut angående valet av en ny biskop och beslutet signeras av alla närvarande biskopar. Dagen efter, på söndagen, efter den stora doxologins sjungande i *orthros* (morgongudstjänsten) träder biskopskandidaten förd av två diakoner till en pulpet där evangeliet finns lagd. Biskopskandidaten är iklädd *epitrachilion* och *phelonion* med kors och som huvudbonad *kalimavka* och munkslöjan. Synodens överhuvud frågar: ”Vilket är Ditt ärende?”, på vilket han svarar och får så frågan ”Vilken är Din tro?” som han besvarar med den Niceno-konstantinopolitanska trosbekännelsen samt en längre utläggning av den. Biskopskandidaten led så av två diakoner till den presiderande biskopen för att ta välsignelse och handpåläggning. Han led så tillbaka. Två präster leder honom så till den andre av de tre konsekrerande biskoparna. Till sist leder två nya präster biskopskandidaten och för honom till den tredje konsekrerande biskopen. Efter det begynner den Gudomliga liturgin. Efter Trishagion leds biskopskandidaten fram till altaret och under det att kören sjunger leds han av alla närvarande biskopar hållande varandra i händerna likt en kedja med biskopskandidaten i mitten tre gånger runt altaret kyssande altarets hörn. Sedan knäfaller biskopskandidaten framför altaret och det Heliga Evangeliet placeras över hans huvud med texten nedåt. Alla biskopar håller i Evangeliet då presiderande biskopen läser bön över honom. Sedan ställer han sig strax innanför de Vackra dörrarna. Altartjänarna kommer så med *sakkos* som presiderande biskopen får och håller upp för folket ropande: ”Axios!” ([Han är] värdig!). Den andra biskopen gör likaledes med *epigonation* och den tredje biskopen med kronan. Sedan kommer andra biskopar med kors, *engolpion* och *ravdon* (stav). Den nykonsekrerade biskopen får så *dikirion* och *trikirion* och välsignar de troende. Mot slutet av den Gudomliga liturgin håller så den nye biskopen sitt tal. Nedanstående tal hölls av Biskop Johannes:

***

På denna dag, den viktigaste dagen i mitt liv, ber jag om era böner. Jag känner mig djupt ovärdig att få mottaga utnämningen till biskop, men jag känner också en stor sinnesfrid och ett stöd från er alla.

Den blivande biskopen läser sin bekännelse

Ända sedan jag för första gången mötte Metropoliten har han väglett mig till fullheten i ortodoxin genom sitt heliga exempel i noggrannhet i tron och i kärlek. Dessa två delar i vår tro återfinns till fullo i hans person.

Heliga Synodens biskopar, tillsammans med de troende, har hjälpt mig att stå stark i min tro genom deras lydnad till Metropoliten och deras trofasthet i den Heliga ortodoxin. I avlägsna Sverige, där vi finns långt borta från ortodoxins centrum, är vår kamp svår. Men genom er lojalitet till Metropoliten och vår Heliga Synod, har ni fått oss att känna oss förenade med er. Ty när också vi visar vår lojalitet till Hans Eminens och vår Synod, blir vi ett med er. Och sålunda, genom denna kärlek som förenar oss, kan vi ta styrka från er, känna er vänlighet och er erfarenhet i tron.

Min avlidna fru, Moder Parthenia som dog som schemanunna, har också varit en förebild som har hjälpt mig. Utan hennes stöd och kärlek, skulle jag inte ha varit den jag är idag. Hon blev en förebild för mig, och i munklivet är jag fortfarande hennes lärjunge, då hon undervisar mig från den andra världen. Även, min dotter, som är nunna i vårt exarkat i Amerika under Ärkebiskop Chrysostomos och Biskop Auxentios, har

inspirerat mig. Ärkebiskop Chrysostomos har sagt mig, att hon är en av de bästa av nunnor; en god ikonmålare och körledare i klostret. Hon blir därför ett exempel som jag kan följa.

Slutligen, skulle jag vilja säga något om vårt vittnesbörd i Sverige. Innan jag lämnade Sverige, berättade en grek som besöker vår kyrka, att den nykalendariska biskopen och en munk från Heliga berget Athos har uttalat att jag är en schismatiker och anklagar vår Heliga Synod att den upprättar en kyrka inom Kyrkan.

Om vi tittar på ordet schismatisk, ser vi att det kommer av ordet ”att avskilja”. Jag är inte avskild från ortodoxin och Kyrkan. I den meningen, vill jag bestämt hävda att jag inte är en schismatiker, utan i förening med Gud och Kyrkan. JAG ÄR avskild från fördömelse, skvaller och kritik från mina bröder. Gud förbjude mig att jag någonsin skulle nämna nykalendaristernas namn. Gud förbjude, i Kristi namn, att jag skulle anse mig värdig att döma andra. Gud förbjude mig att jag skulle fördöma uppriktiga människor. Detta är inte varför jag tjänar Kristus. Därför ÄR JAG en schismatiker, om därmed menas att jag har avskilt mig själv, följande mitt samvete, från dem som inte predikar kärlek och som, istället för att önska att förena Kyrkan i Sanning och Helig Tradition, vill åtskilja den genom att nämna andra personer och genom att döma sina bröder.

Så vårt vittnesbörd: Vi är inte en kyrka inom Kyrkan. Vi är liksom kärnan i en levande cell. Denna kärna ger liv åt resten av cellen. Och trots att den är avskild från den övriga cellen av en vägg, ett membran, är ändå en del av cellen. Vi är ortodoxa. Med vår Herres ord, är vi en ”liten flock” inom Kyrkan. Vi är de troendes kärnhus som alltid har förnyat ortodoxin inifrån. Och vi finns inte utanför Kyrkan, absolut inte. Genom att vara kärnhuset som förnyar Kyrkan, är vi per definition inom den: vid dess hjärta och dess centrum. Måtte Gud förlåta dem som tänker annorlunda och som fördömer oss.

Jag lovar, i min tjänst under Metropoliten och vår Synods biskopar, att visa dem som hatar mig, kärlek. Att tacka dem som förtalar mig, visa tacksamhet för deras förtal. Att kyssa mina fiender som om de vore mina vänner. Att först fördöma mina egna fel och överse med mina medmänniskors fel. Att vara lojal mot Metropoliten och den Heliga Traditionen, innefattande festkalendern som upprättades av de Heliga Fäderna. Att arbeta för Kyrkan och inte åt mig själv. På så sätt, ovärdig som jag är, vill jag efterlikna Apostlarna. Och eftersom Apostlarna efterliknade Kristus, vill jag vandra, ehuru ovärdig, i vår Frälsares fotspår, Han som uppmanade oss att göra allt det som Han gjorde och att göra

det i Hans namn. Om jag håller alla dessa löften, kommer jag att vara i Kristus. Och om jag är i Kristus, är jag utan tvekan i ortodoxin, eftersom den Ortodoxa Kyrkan är Vår Herres Sanna Kropp.

Måtte alla våra fiender och de som hatar oss veta att vi älskar dem. Och måtte de betrakta mitt ödmjuka arbete i Sverige och se att genom konvertering av människor in i ortodoxin, och att betjäna ortodoxa invandrare i landet, har jag ej handlat fel. Jag hoppas att min tjänst som biskop, utöver allt detta, skall vara en handling i kärlek. Om så blir, kommer jag att bli en värdig tjänare och efterföljare till vår Metropolit och vår biskopssynod. Jag är ingenting av mig själv. Men genom Metropoliten, mina medbiskopar och ni, Guds Folk, det Kungliga Prästerskapet, kan jag bli någonting. Måtte Den Helige Anden vägleda mig till att bli vad jag bör vara.

Än en gång, ber jag om era heliga böner.

***

På konsekrationens aften hölls det ett föredrag i det ”andliga centret” i Athen. Metropolit Kyprianos talade till de troende om den Stora fastans innebörd. Sedan följde en konsert med grekisk folkmusik framförd av gruppen *Orthodoxis paradosis* till den nykonsekrerade biskopens ära. Det hela blev en mycket festlig avslutning på den högtidliga dagen och en fin ingång till den Rena måndagen och den Stora fastans begynnelse.

För de som är nyfikna på hur och varifrån man får en biskops säte ifrån när det gäller en titulärbiskop så kan vi berätta att det går till enligt följande: Biskoparna väljer ut tre säten som fanns i historisk tid men som ingen innehar idag. Detta är mycket viktigt eftersom det i princip är ett brott mot kanon att utse mer än en biskop över varje ort. Sedan lottar synoden vilket säte man skall förlänas. Synodens lott för Biskop Johannes räkning föll på Makarioupolis, som en gång var ett stift på ön Lesbos, strax utanför Turkiet, i historisk tid.

BISKOP JOHANNES OFFICIELLA BIOGRAFI

Biskop Johannes föddes den 31 januari 1930 nära Rotterdam i Nederländerna. Hans föräldrar var bönder och reformerta till tron. När Biskop Johannes gick i grundskolans högstadium konverterade han till den Romersk-katolska kyrkan mot sina föräldrars vilja och anslöt sig så småningom till Franciskanerklostret i Weert Limburg i en ålder av nitton år 1949. Vid klostret slutförde han de teologiska studier han anmodats och gick även igenom ett treårigt program i konstvetenskap genom Écoles des Beaux-Arts i Paris. Han tog så småningom ett certifikat i konstrestaurering.

Genom sina konststudier kom han i kontakt med ikonografin och blev intresserad av den Ortodoxa kyrkan. Efter en kris i tron i samband med det Andra Vatikankonciliet lämnade han den romersk-katolska tron och flyttade 1965 till Sverige, där han så småningom gifte sig med Monica Johansson. Tillsammans fick de två barn, Anders och Cecilia, och 1973 konverterade hela familjen till den Ortodoxa kyrkan. 1976 vigdes Biskop Johannes till diakon av Metropolit Irinei, som då tillhörde den ”Fria Serbiska kyrkan”, som nu är återförenad med det Serbiska patriarkatet. 1977 upphöjde Metropolit Irinei honom till Presbyter och gav honom i uppdrag att betjäna de serbiska församlingarna i Stockholm och Malmö. 1985 då Biskop Johannes var bekymrad över den serbiska kyrkans ekumeniska aktivitet och vissa pastorala problem vädjade han att bli mottagen av Metropolit Kyrprianos till den Heliga Motståndssynoden, vilket också skedde. 1990 tilldelades Biskop Johannes en Theol. Lic. av Center of Traditionalist Orthodox Studies, Etna (USA) för uppsatsen ”History and Idea of the Holy Icon in the Orthodox Church”. 1988 gick Biskop Johannes dotter i kloster vid St. Elizabeth, the Grand Duchess of Russia i Etna (USA) och är nu schemanunna under namnet Justina. Alldeles före Biskop Johannes Presbyterer insomnade i början på 1999 vigdes hon till det stora schemat under namnet Parthenia. Biskop Johannes själv tonsurerades till munk 19 april / 2 maj 1999. Fyra dagar senare upphöjdes han till Arkimandrit. Biskop Johannes konsekreerades till titulärbiskop av Makaroupolis vid de Heliga Kyprianos och Justina kloster, Fili (Athen) Grekland, på Förlåtelses söndag, 28 februari / 12 mars 2000.

DOP I HELIGA KONSTANTIN OCH HELENA ORTODOXA FÖRSAMLING

Annandag jul, Synaxis av den allraheligaste Gudaföderskan, 25 dec./8 jan., döptes Johannes och Exenia Söderlund i Heliga Kyprianos och Justina dopkapell av Arkimandrit Johannes Agiokyprianites.

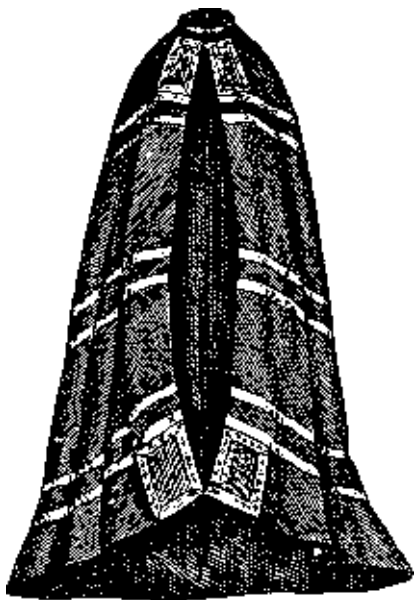
Den 6/19 februari döptes Zoi Sahinidou, född 76, i Heliga Kyprianos och Justina dopkapell, med gudmor Athena Nikoi, av Arkimandrit Johannes Agiakyprianites.

BISKOPENS ROLL I DEN ORTODOXA KYRKAN

För att förstå biskopens roll i den Ortodoxa kyrkan måste vi först klargöra vad Kyrkan är. Kyrkan är i första hand det sällskap där Guds folk kommit

samman för firandet av den gudomliga eukaristins mysterium, den Gudomliga liturgin, i vilken den lokala kyrkan i sanning är och blir uppenbarad som Kristi kropp, en organism där Treenigheten dväljs. Det synliga centrumet och den eukaristiska samlingens ledare är biskopen. Det är han som leder samlingen, predikar Guds ord, och frambar eukaristin såsom en ”ikon av Kristus”, den store översteprästen. Biskopen är den som presiderar i ”Guds ställe” enligt den Helige Ignatios av Antiokia (se de Apostoliska fäderna). I den tidiga kyrkan var det t.o.m. så att det endast var biskopen som frambar eukaristin i varje lokal kyrka, dvs. det firades endast en eukaristi och den utspelade sig kring biskopen (se Ignatios epistlar i de Apostoliska fäderna). När biskopen därför frambar den Gudomliga eukaristin frambar han Kristus i fullhet. Därför är det så att biskopen inte endast förkroppsligar den lokala kyrkan utan uttrycker i tid och rum den allmänliga (katolska) kyrkan, dvs. hela kyrkan, ty det som förkroppsligar Kristus i hans fullhet, och där en troende mottar Kristus i hans fullhet, är det som förkroppsligar den ena, heliga, allmänliga och apostoliska kyrkan. Såsom den Helige Ignatios uttrycker det ”varhelst Jesus Kristus är är den allmänliga kyrkan” (Ignatios, episteln till Smyrna 8:2). Det är alltså p.g.a. detta som när någon är förenad med biskopen i den gudomliga eukaristins mysterium han eller hon är förenad med den allmänliga kyrkan. Den Helige Kyprianos av Karthago skriver: ”Biskopen är i Kyrkan och Kyrkan i biskopen; om någon inte är i kommunion med biskopen är han inte i Kyrkan” (Kyprianos Epistel 66). Det är med detta som bakgrund vi läser hos den Helige Johannes av Kronstadt: ”Biskopen i stiftet är efter Gud och *Theotokos*, källan till helgelse för de kristna i hans flock och det är därför som de [troende i flocken] bör ha den största uppskattning och kärlek till biskopen som den mest fullkomliga celebranten av de heliga mysterierna”. Därför vördar vi biskopen på ett så speciellt sätt och möter honom med t.ex. klockringning.

När en biskop sedan firar liturgi använder vi en något annorlunda ordning ur betraktarens ögon än när en präst firar den Gudomliga liturgin. Är det så att biskopen inte celebrerar så sitter/står han alltid på tronen och säger vissa av prästens partier, t.ex. ”Frid vare med eder alla”. Om biskopen celebrerar, vilket är det normala, så kommer han till kyrkan ca 20-25 minuter före liturgins begynnelse. Finnes en *mandya* (en slags mantel) så möter prästerskapet biskopen i kyrkans port med *mandyan*, korset, *trikirion* och *dikirion* (biskopens ljus) och *ravdon* (biskopens stav). När biskopen kommit in i kyrkan ikläds han *mandyan* och hälsar på ikonställets ikon. Sedan följer *keron*, dvs. begynnelsebönerna framför *templon* (ikonostasen) där hierarken venererar dess ikoner. Biskopen hälsar ikonerna med en kyss till skillnad från vad folket och prästerskapet normalt sett gör. Det är därför

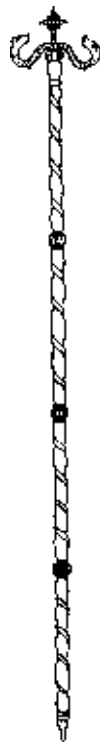

ikonerna på *templon* bär namnet *Despotis Eikones* ("biskopens" ikoner). Biskopen är alltså klädd i en *mandya*, såsom ett tecken på hans läroauktoritet. *Mandyan* kallas också "den änglalika klädnaden" eftersom dess många veck (manteln är liksom plisserad) symboliserar änglarnas vingar. Längst ned på *mandyan* ses två fyrkanter som representerar "Lagens tavlor" symboliserande det gamla och nya testamentet – källan från vilken biskoparna såsom predikanter och trons väktare härleder sina lärosatser. De röda och vita banden påsydda horisontellt runt *mandyan* symboliserar de strömmar av undervisning som flyter från biskopens mun.

Den stav som biskopen håller i sin vänstra hand kallas *ravdon* (rabdon) eller *pateritsa*, till skillnad från den stav, *bostouni*, biskopen använder då han kommer till och går ifrån kyrkan. En *bostouni* är en svartmålad trästav med en metallknopp ofta av silver. Biskopens herdestav symboliserar hans funktion som huvudherde. Symeon av Thessalonike säger om staven: "Den är ett instrument för folkets stöd, pastoral till naturen, och ett redskap genom vilket folket leds: de bråkiga tuktas och de förskingrade återförs". Korset på stavens topp symboliserar det allom kraftfulla vapnet varigenom det onda krossas. Det onda symboliseras genom de två ormarna under och vid sidan av korset.

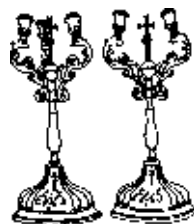
Andra källor ser biskopens stav som symboliserande Mose stav som förvandlades till en orm (Ex 4:2-3) och sedan tillbaks till en stav.

En annan symbolik med herdestaven, med de två ormarna och korset ovan dem, går tillbaka till det gamla testamentet när israeliterna blev bitna av giftiga ormar såsom ett straff för deras knorrande och motsträvighet mot Gud. Mose bad då till Gud om Guds förlåtelse och bad honom att ta bort ormarna. Herren sade då till Mose: Gör dig en orm och sätt upp den på en stång;

sedan må var och en som har blivit ormstungen se på den, så skall han bli vid liv” (Num 21:8). Mose lät då göra en orm av koppar och satte upp den på en stång och när sedan någon blev stungen såg han upp på kopparormen och blev så vid liv. Jesus refererade till denna händelse då han sade: ”Och såsom Moses upphöjde ormen i öknen, så måste Människosonen bli upphöjd för att var och en som tror skall i honom hava evigt liv” (Joh 3:14). På grund av detta är biskopens stav ett kraftfullt vittnesbörd till det faktum att frälsningen över synden (ormen) är att finna endast i Kristi kors. Kristus är upphöjd var gång vi ser biskopens stav och de som ser till honom, Kristus, med tro renas från syndens gift.

Mot slutet av *keron* får biskopen de ljusstakar som har ledsagat honom under det att han venererat *templons* ikoner. Med dessa ljusstakar, kallade *trikirion* och *dikirion* välsignar biskopen mot de fyra väderstrecken de troende. Dessa ljusstakar, *dikeriotrikerion*, spelar en viktig roll i en hierarkisk liturgi. De representerar var för sig den ortodoxa trons två grundläggande mysterier, nämligen *trikerion*, med dess tre ljus, den Heliga Tre-enigheten, och *dikerion*, med dess två ljus, Kristi

två naturer, att Kristus var både Gud och människa. Med dessa två ljusstakar, *trikerion*, i sin högra hand, och *dikerion*, i sin vänstra, välsignar biskopen församlingen vid ett antal tillfällen. Det mest markanta och högtidliga äger rum vid Trishagion, då biskopen ber mellan välsignandet: ”Herre, Herre, blicka ned från himmelen och skåda, och låt Dig vårda om Din vingård och upprätta den som Din högra hand har planterat” (Ps 79). När biskopen välsignar med ljusen bugar de troende (utan att göra korstecknet). Många vill härröra denna ljusceremoni till de hovceremonier som ägde rum i det bysantinska hovet och som levt kvar i kyrkan. Hur som helst är den bysantinske kejsaren för länge sedan borta men vi skall komma ihåg att vi var gång i kyrkan vid liturgi firande står inför den riktiga kejsaren, vår Allhärskare (Pantokrator), som i sanning härskar och styr hela universum. När vi bugar till Hans välsignelse så erkänner vi Honom som vår sanne Herre och Gud och underkastar vår vilja under Hans, så att Hans rike kan bli en verklighet i oss.

Biskopen bär också två smycken över *exorazon* (överklädnaden till den svarta fotsida dräkten - *razon*) och *mandyan*, ett kors och ett *engolpion*. Korssmycket skall påminna om Jesu ord ”Om någon vill efterfölja mig så

försake han sig själv och tåge sitt kors på sig; så följ han mig” (Mark 8:34). *Engolpion* är ett smycke med en oval ikon av Gudaföderskan och barnet. Många härleder det smycket till en nytestamentlig fullbordan av det smycke som bars av översteprästen i det gamla testamentets tid.

Till vänster en prästs klädesplagg:

- 1) sticharion
- 2) epitachelion
- 3) zone
- 4) epimanikia
- 5) phelonion
- 6) epigonation

Nedan en *sakkos* med det stora *omorphoriet*.

När *keron* är färdig tas *mandyan* av och biskopen ställer sig på en oftast rund upphöjnad i skeppet i kyrkans mitt (mellan köreerna – om man har två körer). Om inget stort intåg med *mandya* ägt rum skrudar istället biskopen om framför altaret med stängda dörrar och draperi. När biskopen kläds bär diakon/präst fram kläderna och läser en bön för varje plagg. Förutom *sticharion*, *epitachelion*, *zone* och *epimanikia* bär biskopen istället för *phelonion* en *sakkos* (dalmatika). Även här kan man härleda det liturgiska plaggets härkomst från det bysantinska hovet. Kejsaren bar en liknande ceremoniell klädnad. En *sakkos* skall symbolisera Kristi ”klädnad” utan några sömmar. En *sakkos* är ett tygstycke som hakas ihop med bjällror.

På *sakkos* högra sida hängs en *epigonation*. Ordet betyder ”på knät”. Enligt några skall den symbolisera den handduk Jesus omgjordade sig med då han tvättade lärjungarnas fötter. Även detta klädesplaggs bakgrund är dock hämtat ur det bysantinska hovet. I den tidiga kyrkan bar högt uppsatta ämbetsmän svärd med knäskydd och dessa skydd kunde vara fyrkan-

tiga. Kejsaren kom så att förläna biskopar och vissa präster (enligt grekisk nutida sed de präster som har rätt att höra bikt) rätten att bära dessa knäskydd fast utan svärd. Eftersom en biskop bär *sakkos* över *epitrachelion* ersätter *epigonation* denna om biskopen skall göra något som kräver *epitrachelion*, t.ex. när man läser förlåtelsebönen vid bikt. *Epigonation* symboliserar alltså andens svärd som är Guds ord ”ett kraftfullt tvåeggat svärd”.

Ovanpå *sakkos* bärs också ett *omorphorion* (ordagrant: ”det som bäres på axlarna”). Det finns två *omorphoria*. En större som går ett varv kring halsen och som bärs till slutet av *Trishagion*. Och en mindre som ser ut som en mycket kort *epitrachelion* och som sätts på till beräkningen under kerubsången. Ofta är *omorphoria* gjorda av ylle eftersom klädesplagget skall symbolisera det förlorade fåret som Jesus fann och bar på sina axlar till inhägnaden. Sålunda uttrycker klädesplagget den mest viktiga uppgiften kyrkans överherde, biskopen, har nämligen att söka upp det förlorade fåret och leda det tillbaka till fållan, dvs. Kyrkan. På en del ikoner kan man se Gudaföderskan utbredande ett *omorphorion* över världen för att skydda den. I detta fall symboliserar *omorphoriet* beskyddet vi finner då vi söker skydd under Guds kärlek och krafts vingar. Varför biskopen tar av *omorphoriet* under textläsningarna, beror på att man vill visa överherden själv (Kristus), som är närvarande i evangeliet, genom sitt ord, respekt.

Det sista som sätts på är kronan eller mitran. Den tidigaste typen av mitror var rund med platt kulle. Efter bysans fall 1453 kom den gamla formen av mitror att ersättas av den kejsarliga kronan. Tanken var säkert att folket skulle påminnas om att den heliga auktoriteten som kejsaren haft, där han hade ansetts vara Guds representant på jorden, nu levde vidare i kyrkans överhuvud, biskopen.

När så biskopen är påklädd bestiger han tronen. Prästerna kommer så upp för att ta hans välsignelse innan den Gudomliga liturgin börjar. En folklig sed är också att de troende i mån av tid tar biskopens välsignelse. Biskopen förblir så på tronen till det lilla intåget. Därefter presiderar han liturgin från altaret. Det mest markanta inslaget i en hierarkisk liturgi, som

vi tidigare kommenterat, är sjungandet av Trishagion som där följer en längre ordning där hierarken bl.a. för *trikirion* och *dikirion* över evangelieboken enligt ett visst mönster. Denna ritual har tyvärr hos de flesta nykalendariker fallit i glömska.

BORDSBÖNER

FÖRE FRUKOST

Ära vare Fadern och Sonen och Den Helige Ande. Nu och alltid och i evigheternas evighet. Amin.

Herre, förbarma Dig. (3)

Om en präst är närvarande läser han välsignelsen:

Fader, välsigna.

Kristus vår Gud, välsigna Dina tjänares mat och dryck, ty helig är Du, nu och alltid och i evigheternas evighet. Amin.

Annars må man säga:

Genom våra heliga Fäders förböner, Herre Jesu Kriste vår Gud, förbarma Dig över oss och fräls oss. Amin.

EFTER FRUKOST

Gör korsets tecken och gå till ditt arbete.

FÖRE LUNCH

Fader vår, som är i himlarna. Helgat varde Ditt namn. Tillkomme Ditt Rike. Ske Din vilja såsom i himmelen så ock på jorden. Vårt dagliga bröd giv oss idag, och förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro, och inled oss icke i frestelse, utan fräls oss ifrån den onde.

Ära vare Fadern och Sonen och Den Helige Ande. Nu och alltid och i evigheternas evighet. Amin.

Herre, förbarma Dig. (3)

Om en präst är närvarande läser han välsignelsen:

Fader, välsigna.

Kristus vår Gud, välsigna Dina tjänares mat och dryck, ty helig är Du, nu och alltid och i evigheternas evighet. Amin.

Annars må man säga:

Genom våra heliga Fäders förböner, Herre Jesu Kriste vår Gud, förbarma

Dig över oss och fräls oss. Amin.

EFTER LUNCH

Vi tackar Dig, O Kriste vår Gud, för att Du har givit oss av Dina jordiska gåvor, beröva oss icke Ditt himmelska rike, utan som Du en gång kom till Dina lärjungar, O Frälsare, och gav dem frid, kom till oss och fräls oss.

Ära vare Fadern och Sonen och Den Helige Ande. Nu och alltid och i evigheternas evighet. Amin.

Herre, förbarma Dig. (3)

Om en präst är närvarande läser han välsignelsen efter måltiden:

Välsignad vare Gud, som har förbarmat sig över oss och givit oss av Sina rika gåvor, genom Sin nåd och människokärlek, nu och alltid och i evigheternas evighet. Amin.

Annars må man säga:

Genom våra heliga Fäders förböner, Herre Jesu Kriste vår Gud, förbarma Dig över oss och fräls oss. Amin.

FÖRE KVÄLLSMAT

De fattiga skola äta och varda mättade och de som söka Herren skola prisas honom; och deras hjärtan skola leva för evigt.

Ära vare Fadern och Sonen och Den Helige Ande. Nu och alltid och i evigheternas evighet. Amin.

Herre, förbarma Dig. (3)

Om en präst är närvarande läser han välsignelsen:

Fader, välsigna.

Kristus vår Gud, välsigna Dina tjänares mat och dryck, ty helig är Du, nu och alltid och i evigheternas evighet. Amin.

Annars må man säga:

Genom våra heliga Fäders förböner, Herre Jesu Kriste vår Gud, förbarma Dig över oss och fräls oss. Amin.

EFTER KVÄLLSMAT

Du har glatt oss, o Herre, genom Dina gärningar och i Dina händers verk skola vi fröjda oss. Upplyft Du över oss Ditt ansiktes ljus, o Herre. Du har givit mig glädje i hjärtat. Från frukten av vete, vin och olja hava vi blivit

mättade. I frid vill jag lägga mig ned, och i frid skall jag somna in, ty Du Herre allena har befast mig i hoppet.

Ära vare Fadern och Sonen och Den Helige Ande. Nu och alltid och i evigheternas evighet. Amin.

Herre, förbarma Dig. (3)

Om en präst är närvarande läser han välsignelsen efter måltiden:

Gud är med oss genom Sin nåd och människokärlek, nu och alltid och i evigheternas evighet. Amin.

Annars må man säga:

Genom våra heliga Fäders förböner, Herre Jesu Kriste vår Gud, förbarma Dig över oss och fräls oss. Amin.

Biskop
Johannes
av
Makarioupolis

Förlåtelsens söndag
år 2000